

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

846

Vragen van de leden **Van Weyenberg** (D66) en **Leijten** (SP) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat (EZK) over *ambtenaren die deelnemen aan belastingcommissies van lobbyclubs van buitenlandse bedrijven* (ingezonden 12 september 2019).

Antwoord van Minister **Wiebes** (Economische Zaken en Klimaat) (ontvangen 26 november 2019). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2019–2020, nr. 256.

Vraag 1

Deelt u de mening dat ambtenaren niet namens de Nederlandse overheid in belastingcommissies van lobbyclubs van buitenlandse bedrijven moeten zitten?

Antwoord 1

Rijksambtenaren dienen zich niet in te zetten voor een lobby bij datzelfde Rijk. Het is uitdrukkelijk wel van belang dat het Rijk op allerlei manieren zicht houdt op hoe beleid in de praktijk uitwerkt. Daarom beschouw ik een dialoog tussen de overheid en maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties en bedrijven als waardevol. Het kabinet hecht aan persoonlijk, open en vertrouwelijk contact met allerlei partijen – met soms ook zeer uiteenlopende belangen – om beleidsopties te verkennen en de kwaliteit van wet- en regelgeving te verbeteren. Daaronder vallen ook belangenbehartigers zoals koepels, NGO's en brancheverenigingen. Dit contact kan inzicht geven in belangen, argumenten en standpunten, of draagvlak creëren voor beleid. Voor de kwaliteit van ons werk is het van groot belang om deze verschillende signalen van de buitenwereld te ontvangen en mee te wegen in beleidsvorming. Het kabinet maakt te allen tijde haar eigen afweging en keuzes, waar het kabinet verantwoordelijk voor gehouden kan worden. De toegang van ambtenaren van de Nederlandse overheid tot overleggen van belangenorganisaties van buitenlandse bedrijven kan onderdeel zijn van deze werkwijze die leidt tot betere beleidsvorming. Op deze manier wordt duidelijk hoe beleid uitpakt. Zeker als deelname aan een dergelijk overleg daarnaast ook nog een toegevoegde waarde voor de rijksoverheid kan hebben, zoals in het geval van de NFIA, vind ik deelname te rechtvaardigen. Zie ook mijn antwoord op vraag 7. Tot slot is voor mij een voorwaarde voor deelname aan dergelijke overleggen dat er duidelijkheid is welke rol de betreffende ambtenaar daar vervult en dat deze rol passend is bij de taakvervulling van een ambtenaar. Een lobbyrol is daarbij niet aan de orde.

Vraag 2

Deelt u de mening dat rolduidelijkheid van medewerkers van de Nederlandse overheid in het contact met lobbyorganisaties en niet-gouvernementele organisaties (ngo's) belangrijk is?

Antwoord 2

Ja. Voor medewerkers van de Nederlandse overheid is het in hun contacten met externe partijen altijd van belang om duidelijkheid te scheppen over hun rol.

Vraag 3

Deelt u de mening dat een lidmaatschap van, of vaste deelname aan, belastingcommissies van lobbyclubs van buitenlandse bedrijven in strijd is met deze rolduidelijkheid?

Antwoord 3

Nee. Het is wat mij betreft mogelijk dat medewerkers van de Nederlandse overheid ten behoeve van de gewenste dialoog met partijen buiten de overheid, zie ook mijn antwoorden op de vragen 1, 7 en 8, deelnemen aan overleggen van belangenorganisaties. Daarbij is het uiteraard wel zaak dat de desbetreffende ambtenaren een duidelijke rol hebben bij dergelijke overleggen en daar in die overleggen ook duidelijk over zijn.

Vraag 4

Deelt u de mening dat de vaste deelname van Nederlandse ambtenaren aan zulke overlegstructuren mede door dit gebrek aan rolduidelijkheid het risico op belangenverstrengeling, en de schijn van een gebrek aan onafhankelijkheid van ministeries, kan vergroten?

Antwoord 4

Voor mij is van belang dat medewerkers van de Nederlandse overheid met verschillende partijen – met uiteenlopende belangen en standpunten – spreken en daardoor signalen uit de buitenwereld ontvangen over het beleid. De betrokken ministeries die beleidsverantwoordelijk zijn op het specifieke onderwerp dienen vervolgens deze verschillende signalen op een onafhankelijke wijze te wegen en om te zetten naar beleidsvorming. Het kabinet maakt te allen tijde haar eigen afweging en keuzes, waar het kabinet verantwoordelijk voor gehouden kan worden.

Mits er duidelijkheid is over de rol en dat deze passend is bij de taakvervulling van een ambtenaar, zie ook mijn antwoord op vraag 1, zie ik geen risico op belangenverstrengeling of op de schijn van een gebrek aan onafhankelijkheid van ministeries.

Vraag 5

Deelt u de mening dat ook de rol van toehoorder, zoals u suggereert in reactie op het verzoek van het lid Van Weyenberg tijdens het debat met Staatssecretaris van Financiën op 13 juni 2019 (Kamerstuk 32 637, nr. 376), betekent dat een ambtenaar namens de Nederlandse overheid vast onderdeel wordt van een regulier overleg van een lobbyclub van buitenlandse bedrijven?

Antwoord 5

Ja. Indien een ambtenaar van de Nederlandse overheid als toehoorder aan een regulier overleg van een belangenorganisatie deelneemt, kan dit in de vorm dat hij een vaste deelnemer aan het overleg wordt. Dit laatste is het geval bij de NFIA als toehoorder van de tax committee van de AmCham.

Vraag 6

Deelt u de mening dat u daarmee vooral kiest voor een optische oplossing en geen recht doet aan de werkelijke bezwaren tegen een vaste deelname van een Nederlandse ambtenaar aan reguliere overleggen van lobbyclubs van buitenlandse bedrijven?

Antwoord 6

De medewerker van de NFIA heeft tijdens dit overleg altijd de rol van toehoorder vervuld. Deze rol is dus niet veranderd. Voor de aanwezigen bij dit overleg was en is altijd duidelijk geweest dat de NFIA de rol van toehoorder heeft.

Naar aanleiding van de vragen van uw Kamer op 13 juni jl. heb ik de AmCham wel verzocht om ook op de website expliciet aan te geven dat de medewerker van de NFIA de rol van toehoorder heeft. Hierdoor wordt voor iedereen de rol van de NFIA duidelijk. De AmCham heeft dit inmiddels op haar website aangepast.

Vraag 7

Sinds wanneer is het beleid dat ambtenaren van de Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) regulier deelnemen aan overleggen van lobbyclubs? Is daar een politiek besluit over genomen? Is dit beleid ooit expliciet voorgelegd aan de Tweede Kamer?

Antwoord 7

In december 2017¹ heb ik uw Kamer geïnformeerd over de werkzaamheden van de NFIA. In die brief heb ik toegelicht dat NFIA onderdeel is van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl). RVO.nl, en zo ook de NFIA, is een uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. De NFIA heeft dus, onder mijn verantwoordelijkheid, de taak om beleid uit te voeren. De NFIA maakt geen beleid, dat is de rol van de verschillende ministeries.

In de brief uit december 2017 heb ik ook aangegeven dat de taak van de NFIA bestaat uit:

het ondersteunen van buitenlandse bedrijven bij het opzetten en/of uitbreiden van hun internationale activiteiten in Nederland;

het promoten van Nederland in het buitenland als een land met een aantrekkelijk vestigingsklimaat;

het monitoren van hoe het Nederlandse vestigingsklimaat zich ontwikkelt. De NFIA heeft dus een signaalfunctie.

De NFIA, net als andere onderdelen van RVO.nl, kan alleen een goede invulling aan haar taak geven als zij een goed netwerk heeft onder (buitenlandse) bedrijven. Om dit netwerk verder op te bouwen en te onderhouden neemt NFIA dan ook deel aan verschillende overleggen en netwerkbijeenkomsten van buitenlandse KvK's in Nederland, zie ook mijn antwoord op vraag 9.

Op reguliere basis deelnemen aan overlegstructuren van (buitenlandse) belangenorganisaties kan de NFIA tevens helpen bij:

Signaalfunctie. De NFIA kan tijdens deze overleggen signalen over de ontwikkeling van het vestigingsklimaat oppikken.

Promotiefunctie. Deelname aan overleggen en/of netwerkbijeenkomsten van belangenorganisatie voor buitenlandse bedrijven kan voor NFIA een efficiënte manier zijn om Nederland als aantrekkelijke vestigingslocatie bij buitenlandse bedrijven onder de aandacht te brengen.

Per overleg of netwerkbijeenkomst kan de rol van NFIA verschillen. Zo neemt de NFIA als toehoorder deel aan de tax committee van de AmCham vanuit haar signaalfunctie. Tevens kan deelname aan dit overleg helpen bij het verder opbouwen en onderhouden van het netwerk van de NFIA. Dit netwerk kan in een latere fase wellicht leads van buitenlandse bedrijven opleveren die mogelijk in Nederland willen investeren. In het voorbeeld dat NFIA deelneemt aan een netwerkbijeenkomst doet zij dit vanuit haar promotiefunctie.

Afhankelijk van de opzet van de bijeenkomst brengt NFIA, naast de rol van toehoorder, daar ook actief het Nederlandse vestigingsklimaat bij bedrijven onder de aandacht.

Deelname aan dergelijke overlegstructuren en netwerkbijeenkomsten past binnen de taak en rol van een uitvoeringsorganisatie als de NFIA. Daarom is hiervoor per geval geen politiek besluit vereist.

¹ Kamerstuk 32 637, nr. 297.

Vraag 8

Bent u bereid om per direct de vaste deelname van ambtenaren namens de Nederlandse overheid aan overleggen van lobbyclubs van buitenlandse bedrijven te stoppen, zowel in de rol van toehoorder als in andere rollen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8

Nee. Zoals reeds aangegeven in mijn antwoorden op de vragen 1 en 4, ben ik van mening dat het voor medewerkers van de Nederlandse overheid mogelijk is om deel te nemen aan overleggen van belangenorganisaties van buitenlandse bedrijven. Tevens heb ik in antwoord op vraag 7 toegelicht hoe deze deelname, in het geval van de NFIA, past binnen de taak van deze uitvoeringsorganisatie.

Vraag 9

Nemen medewerkers van de NFIA ook deel aan overleggen van lobbyclubs van buitenlandse bedrijven en organisaties buiten de American Chamber of Commerce in the Netherlands (AmCham), de Japanse Chamber of Commerce en de Duitse Handelskammer? Kunt u een uitputtende lijst geven van overleggen van lobbyclubs van buitenlandse bedrijven waar medewerkers van de NFIA regulier aan deelnemen of uit functie van de Nederlandse overheid lid van zijn?

Antwoord 9

Zoals ook in antwoord op vraag 7 aangegeven, onderhoudt NFIA contacten met vele relevante netwerken van bedrijven en met verschillende buitenlandse Kamers van Koophandel in Nederland die de belangen van buitenlandse bedrijven in Nederland behartigen. Naast AmCham gaat het dan ook om:

Deutsch-Niederländische Handelskammer (DNHK)

The Netherlands British Chamber of Commerce (NBCC)

Japanese Chamber of Commerce and industry in the NL (JCC)

Franse Kamer van Koophandel (CCI France Pays-Bas)

Association of Chinese Investment Enterprises in the Netherlands (ACIEN)

The Southern African – Netherlands Chamber of Commerce (SANEC)

Polish Chamber of Commerce in the Netherlands (PCCNL)

De NFIA heeft, behalve bij de Franse Kamer van Koophandel, bij geen enkele van bovengenoemde organisaties een lidmaatschap. Zie ook het antwoord op vraag 14.

Vraag 10

Hoe verhouden de activiteiten van AmCham zich tot de activiteiten van de Japanse Chamber of Commerce, de Duitse Handelskammer, de Nederlandse Kamer van Koophandel (KvK) en de andere overlegstructuren en lobbyclubs zoals verzocht in vraag 9?

Antwoord 10

Alle bij het antwoord op vraag 9 genoemde organisaties zijn organisaties die geen onderdeel zijn van de rijksoverheid. Ik heb daarom geen zicht op hoe de activiteiten van deze organisaties zich tot elkaar en tot de activiteiten van de Nederlandse Kamer van Koophandel (KvK) verhouden. In zijn algemeenheid kan ik wel aangeven dat dit relevante netwerken van buitenlandse bedrijven in Nederland zijn. Ze zetten zich onder meer in voor netwerkvorming en belangenbehartiging. Daarmee zijn dit organisaties die relevant zijn voor het werk van de NFIA.

Vraag 11

Kunt u hierbij specifiek ingaan op de verschillen in met name de buitenlandse activiteiten, de organisatievorm en de verhouding tot de desbetreffende overheid van de verschillende lobbyclubs en organisaties?

Antwoord 11

Om dezelfde reden als mijn antwoord bij vraag 10, heb ik geen zicht op hoe specifiek de organisatievorm en de eventuele verhouding tot de desbetreffende overheid eruitziet van deze organisaties.

Vraag 12

Kunt u bevestigen dat AmCham in tegenstelling tot de Nederlandse KvK geen zelfstandig bestuursorgaan is en bijvoorbeeld geen overheidstaken uitvoert?

Antwoord 12

Ik kan bevestigen dat de AmCham geen zelfstandig bestuursorgaan is en daarom ook geen taken voor de overheid uitvoert.

Vraag 13

Is de NFIA, of de desbetreffende medewerker namens de NFIA, lid van AmCham? Zo ja, betaalt de NFIA contributie voor dit lidmaatschap en/of verricht de NFIA op een andere manier financiële bijdragen aan AmCham? Zo ja, hoe hoog is deze contributie? Zo ja, gaat het om een «corporate membership», een «patron membership», een «contributing membership» of een andere vorm van lidmaatschap? Zo ja, onder welk artikel is het lidmaatschap opgenomen op de begroting van EZK?

Antwoord 13

De NFIA en haar medewerkers zijn geen lid van de AmCham. Er wordt dan ook geen lidmaatschapsgeld betaald. Wel zijn tussen 2015 en 2017 vanuit de NFIA aan AmCham incidentele deelnamekosten betaald voor diners tijdens vier netwerkseminars waar de NFIA aan deelnam. De totale kosten van deze vier netwerkseminars bedroegen € 502,50. Daarnaast is er in november 2015 éénmalig een financiële bijdrage van € 3.630 geleverd voor een netwerkseminar dat gezamenlijk met NFIA is georganiseerd en voor NFIA tot doel had om bij (potentiële) buitenlandse investeerders Nederland als vestigingslocatie onder de aandacht te brengen. Hier stond een duidelijke tegenprestatie tegenover. Het budget van de NFIA wordt op de EZK-begroting verantwoord onder de bijdrage aan RVO.nl op beleidsartikel 2 Bedrijvenbeleid: innovatie en ondernemerschap voor duurzame welvaarts-groei.

Vraag 14

Is de NFIA, of de desbetreffende medewerker namens de NFIA, lid van vergelijkbare lobbyclubs of organisaties zoals de Japanse Chamber of Commerce en de Duitse Handelskammer? Kunt u een uitputtend overzicht geven van lobbyclubs waar de NFIA lid van is? Zo ja, betaalt de NFIA contributie voor dergelijke lidmaatschappen? Zo ja, om wat voor soort lidmaatschap gaat het? Zo ja, hoe hoog zijn deze contributies? Zo ja, onder welk artikel is het lidmaatschap opgenomen op de begroting van EZK?

Antwoord 14

De NFIA is, behalve bij de Franse Kamer van Koophandel, bij geen enkele van de bij het antwoord op vraag 9 genoemde organisaties lid. De NFIA heeft sinds 1 augustus dit jaar een zogenoemd bedrijfslidmaatschap bij de Franse Kamer van Koophandel in Nederland. Dit lidmaatschap past bij de promotiefunctie van de NFIA en helpt de NFIA bij het opbouwen van een relevant netwerk van Franse bedrijven, zoals beschreven in mijn antwoord op vraag 7. De NFIA is sinds dit jaar, zonder dat er op dit moment een kantoor van NFIA in het land aanwezig is, zich ook gaan richten op bedrijven uit Frankrijk. In deze opstartfase is aansluiting bij bestaande netwerken van zowel de Nederlandse Ambassade in Frankrijk als het Frans-Nederlandse netwerk in Nederland essentieel voor het werk van NFIA. De Franse KvK staat toehoorderschap bij overleggen of deelname aan netwerkevenementen van NFIA alleen toe als zij een bedrijfslidmaatschap afsluiten. Kosten hiervoor zijn € 1.031 per jaar. Gezien deze voorwaarde van de Franse KvK en omdat lidmaatschap voor de NFIA een effectieve en kostenefficiënte wijze is voor het opbouwen van een netwerk onder Franse bedrijven die mogelijk activiteiten in Nederland willen opzetten en/of uitbreiden, heeft de NFIA in dit geval voor een bedrijfslidmaatschap gekozen. Het budget van de NFIA wordt op de EZK-begroting verantwoord onder de bijdrage aan RVO op beleidsartikel 2 Bedrijvenbeleid: innovatie en ondernemerschap voor duurzame welvaarts-groei.

Vraag 15

Hoeveel bijeenkomsten van AmCham zijn in 2016, 2017, 2018 en de eerste helft van 2019 bijgewoond door medewerkers van de NFIA?

Antwoord 15

De contacten tussen ambtenaren en maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties of bedrijven, en de manier waarop die contacten plaatsvinden, worden niet systematisch bijgehouden. Zie ook mijn antwoord op vraag 33.

Vraag 16

Kunt u hierbij een uitsplitsing maken naar de verschillende commissies, zoals de tax committee, de pharmaceutical committee en de legal committee?

Antwoord 16

NFIA was de afgelopen jaren alleen toevoerder bij de tax committee. Deze bijeenkomsten werden gemiddeld één maal per kwartaal georganiseerd.

Vraag 17

Kunt u bevestigen dat de tax committee van AmCham tot doel heeft om te waarschuwen en te signaleren wanneer belastingvoorstellen misschien toch slecht zijn voor bedrijven?

Antwoord 17

Ja. Op de website van AmCham worden de werkzaamheden van de tax committee als volgt omschreven²: «The work of the Tax Committee focuses on the tax considerations AmCham members are confronted with in the Netherlands and in the USA. The aim is to signal to relevant authorities the sometimes detrimental consequences of proposed or present tax legislation for foreign investors and how to improve the investment climate in the Netherlands. The Tax Committee addresses tax issues for a group of members and not on an individual basis.»

Vraag 18

Wat is het doel van de pharmaceutical committee en de legal committee?

Antwoord 18

Op de website van AmCham staat het doel van de verschillende committees van de AmCham beschreven³.

Vraag 19

Met welk doel nemen medewerkers van de NFIA deel aan deze overleggen?

Antwoord 19

Zoals reeds aangegeven in antwoord op vraag 7 neemt de NFIA deel aan deze overleggen vanuit haar signaalfunctie. Deelname past ook binnen de wens van het kabinet om via contacten met verschillende partijen inzicht te hebben in verschillende standpunten, argumenten en belangen van partijen, of draagvlak te creëren voor beleid. Zie ook mijn antwoord op vraag 1. Daarnaast heb ik in mijn antwoord op vraag 7 aangegeven dat deelname de NFIA helpt bij het verder opbouwen en onderhouden van het netwerk van de NFIA.

Vraag 20

Zijn de verslagen van deze overleggen openbaar?

Antwoord 20

De verslagen van de overleggen van de AmCham zijn niet openbaar.

Vraag 21

Op welke wijze informeert u de Kamer over deze overleggen?

² <https://www.amcham.nl/tax-committee>

³ <https://www.amcham.nl/committees>

Antwoord 21

Zoals bij eerdere antwoorden ook aangegeven beschouw ik een dialoog tussen de overheid en maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties en bedrijven als waardevol. De contacten tussen ambtenaren en maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties of bedrijven, en de manier waarop die contacten plaatsvinden, worden niet systematisch bijgehouden. De agenda's van de bewindspersonen worden openbaar gemaakt via de website van de rijksoverheid. Hierbij worden ook de overleggen met maatschappelijke organisatie, belangenorganisaties en bedrijven gemeld. Daarnaast is het van belang dat partijen vrijuit en in vertrouwen met de overheid kunnen spreken. In deze informele overleggen wordt veelal bedrijfsvertrouwelijke informatie gewisseld. Het is niet aan mij om ingebrachte punten uit dergelijke overleggen naar buiten te brengen.

Vraag 22

Heeft u, wanneer deelname van een medewerker van de NFIA en commissies van AmCham tot nieuwe inzichten heeft geleid met betrekking tot het vestigingsklimaat, de Kamer daarover geïnformeerd? Zo ja, op welke wijze?

Antwoord 22

De Tweede Kamer wordt niet geïnformeerd over de uitkomsten en inzichten van elk apart overleg met partijen uit de buitenwereld. Het kabinet maakt te allen tijde haar eigen afweging en keuzes, waar het kabinet verantwoordelijk voor gehouden kan worden. Overigens is de AmCham zelf zeer transparant over hun inzet om de economische activiteiten en investeringen in Nederland te laten toenemen aangezien zij jaarlijks via hun website een lijst met *Priority Points* openbaar maken.

Vraag 23

Hoe definieert u de rol van toehoorder?

Antwoord 23

De rol van toehoorder betekent in het geval van NFIA, bijvoorbeeld bij de deelname aan de tax committee van de AmCham, dat tijdens een overleg wordt geluisterd naar de inbreng van de andere deelnemers aan het overleg waarbij soms om verduidelijking wordt gevraagd. Daarnaast kan de toehoorder, indien daar vraag naar is, feitelijke toelichtingen op overheidsbeleid of -standpunten geven. De toehoorder heeft geen stemrecht.

Vraag 24

Betekent de rol van toehoorder dat een medewerker van de NFIA in of een marge van dergelijke overleggen enkel toebehoort en bijvoorbeeld zelf geen ontwikkelingen in het vestigingsklimaat toelicht?

Antwoord 24

Nee, zoals bij vraag 23 aangegeven kan de medewerker van de NFIA ook een feitelijke toelichting geven op ontwikkelingen in het vestigingsklimaat. Dit kan mogelijk bijdragen aan het draagvlak creëren voor beleid zoals ook omschreven in het antwoord op vraag 1.

Vraag 25

Welke rol, anders dan toehoorder, hebben medewerkers van de NFIA bij overleggen van AmCham tot nu toe ingevuld?

Antwoord 25

De NFIA vervult in het overleg van de tax committee van de AmCham altijd de rol van toehoorder. Dit als onderdeel van haar signaalfunctie zoals omschreven in antwoord op vraag 7. Bij de aanwezigheid van diners en seminars van de AmCham, zoals genoemd in antwoord op vraag 13, was de NFIA-afgevaardigde een vertegenwoordiger van de NFIA zoals andere aanwezigen ook hun organisatie vertegenwoordigden. Deze deelname is onderdeel van de promotiefunctie van de NFIA zoals omschreven in antwoord op vraag 7.

Vraag 26

Deelt u de mening dat er ook zonder deelname aan belastingcommissies van lobbyclubs van buitenlandse bedrijven voldoende mogelijkheden zijn voor de Nederlandse overheid om op de hoogte te zijn van relevante ontwikkelingen voor het Nederlandse vestigingsklimaat?

Antwoord 26

Zoals in eerdere antwoorden, onder andere bij vraag 1, aangegeven hecht het kabinet belang aan een dialoog met veel verschillende partijen die uiteenlopende belangen vertegenwoordigen. Zie ook het antwoord op vraag 33. De NFIA heeft, als uitvoeringsorganisatie, bij de beleidsvorming op het onderwerp vestigingsklimaat een signaalfunctie. De NFIA spreekt veel met buitenlandse bedrijven die reeds in Nederland zijn gevestigd of dit overwegen en ontvangt daardoor veel signalen over het Nederlandse vestigingsklimaat. Deelname aan overleggen van buitenlandse belangenorganisaties helpt de NFIA om een completer beeld te verkrijgen van de verschillende signalen. Zoals eerder aangegeven ben ik van mening dat deelname aan dergelijke overleggen van belangenorganisaties een onafhankelijke beleidsvorming, hetgeen de verantwoordelijkheid is van de betrokken ministeries en niet van de NFIA, niet verstoort. Naast de gesprekken met de buitenlandse neemt het kabinet in haar weging uiteraard ook andere input mee, zoals rapporten over het Nederlandse vestigingsklimaat mee, zoals bijvoorbeeld de recente *Global Competitiveness Index* van het *World Economic Forum*.

Tevens heb ik in antwoord op vraag 7 reeds aangegeven dat deelname van NFIA als toehoorder bij dergelijke overleggen kan helpen bij het verder opbouwen en onderhouden van het netwerk van de NFIA.

Vraag 27

Deelt u de mening dat er ook zonder deelname aan belastingcommissies van lobbyclubs van buitenlandse bedrijven voldoende mogelijkheden zijn voor de Nederlandse overheid om contact te hebben met relevante publieke en private partijen?

Antwoord 27

Zie mijn antwoord op vraag 26. Ook in het contact met relevante publieke en private partijen vind ik het van belang dat medewerkers van de Nederlandse overheid in gesprek zijn met verschillende partijen uit de buitenwereld met verschillende belangen. Daar hoort ook contact met verschillende belangenorganisaties bij.

Vraag 28

Hoeveel gesprekken heeft u in 2016, 2017, 2018 en de eerste helft van 2019 gevoerd met AmCham, de Japanse Chamber of Commerce, de Duitse Handelskammer en andere overleg- en lobbyclubs zoals verzocht in vraag 10?

Antwoord 28

De agenda's van de bewindspersonen worden openbaar gemaakt via de website van de rijksoverheid. Hierbij worden ook de overleggen met maatschappelijke organisatie, belangenorganisaties en bedrijven gemeld. Als Minister van Economische Zaken en Klimaat heb ik geen overleg gevoerd met één van de in het antwoord op vraag 9 genoemde organisaties.

Vraag 29

Kunt u bevestigen dat een voormalig directeur van de NFIA in ieder geval sinds 2013 één van de vicevoorzitters van AmCham is?

Antwoord 29

Ja. De voormalig directeur van de NFIA, in de periode januari 2006 tot september 2007, is sinds mei 2013 vice chairman of the board bij AmCham.

Vraag 30

Hoeveel medewerkers van de Nederlandse overheid hebben in lijn met artikel 61 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement een nevenwerkzaamheid bij AmCham of vergelijkbare lobbyclubs en organisaties opgegeven?

Antwoord 30

Ambtenaren zijn verplicht melding te doen van hun relevante nevenwerkzaamheden. Op basis daarvan is geconstateerd dat er geen medewerkers van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, het Ministerie van Financiën en de NFIA zijn die een nevenfunctie hebben bij één van de in antwoord op vraag 9 genoemde belangenorganisaties.

Vraag 31

Kunt u bevestigen dat naast een aantrekkelijk vestigingsklimaat ook de aanpak van belastingontwijking- en ontduiking één van de fiscale prioriteiten van dit kabinet is?

Antwoord 31

Ja.

Vraag 32

Op welke wijze laat de Nederlandse overheid zich informeren over het beschermen van de Nederlandse belastinggrondslag, alsmede de aanpak van belastingontwijking en -ontduiking?

Antwoord 32

Om beleidsopties te verkennen en de kwaliteit van wetgeving te verbeteren vinden contacten plaats tussen ambtenaren en maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties of bedrijven. Dat geldt ook voor beleid en wetgeving op het gebied van belastinggrondslag en de aanpak van belastingontwijking en -ontduiking. Ik beschouw een open dialoog tussen de overheid en maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties en bedrijven als waardevol. Tegelijk is het belangrijk om transparant te zijn over dergelijke contacten. Het Ministerie van Financiën kent daarom een gedragslijn voor externe contacten. Hierin staat onder andere dat bij wetgevingsvoorstellen een lobbyparagraaf wordt opgenomen. Deze paragraaf bevat een verslag van de internetconsultatie en andere contacten met externen, inclusief een reactie en inzage in de belangenafweging op hoofdlijnen. Voorbeelden hiervan zijn de lobbyparagrafen bij de Wet implementatie eerste EU-richtlijn antibelastingontwijking (ATAD1) (Kamerstuk 35 030, nr. 3, p. 24) en de Wet bronbelasting 2021 (Kamerstuk 35 305, nr. 3, p. 13).

Vraag 33

Zijn medewerkers van de Nederlandse overheid ook aanwezig bij overleggen van ngo's, zoals Tax Justice, bijvoorbeeld om goed op de hoogte te zijn van de nieuwste ontwikkelingen in de aanpak van belastingontwijking en -ontduiking?

Antwoord 33

Om beleidsopties te verkennen en de kwaliteit van wetgeving te verbeteren vinden contacten plaats tussen ambtenaren en maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties of bedrijven. Daaronder vallen ook ngo's. Dergelijk contact vindt ook plaats voor beleid en wetgeving op het gebied van de aanpak van belastingontwijking en -ontduiking. Zo heeft de Staatssecretaris van Financiën blijkens zijn openbare agenda op 14 februari 2018 een gesprek gehad met Tax Justice. Een ander voorbeeld is de dialoogbijeenkomst over belastingontwijking en -ontduiking met de Staatssecretaris van Financiën op 12 april 2018, waar eveneens Tax Justice aan deelnam. Daarnaast wordt er een aantal keer per jaar een rondetafeloverleg door het Ministerie van Financiën georganiseerd in overleg met het Ministerie van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking en het maatschappelijk middenveld (waaronder ook ngo's), waarbij de fiscale actualiteiten met betrekking tot ontwikkelingslanden worden besproken. Ook op andere terreinen, zoals klimaat, is de afgelopen periode zeer intensief ambtelijk en bestuurlijk overleg geweest met NGO's.

De contacten tussen ambtenaren en maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties of bedrijven, en de manier waarop die contacten plaatsvinden, worden niet systematisch bijgehouden.

Vraag 34

Hoeveel van dergelijke bijeenkomsten van ngo's zijn in 2016, 2017, 2018 en de eerste helft van 2019 bijgewoond door medewerkers van de Nederlandse overheid?

Antwoord 34

Zie het antwoord op vraag 33.

Vraag 35

Op welke wijze vult de Nederlandse overheid de signaalfunctie met betrekking tot de aanpak van belastingontduiking- en ontwijking in?

Antwoord 35

In de uitvoering en handhaving van belastingwetten signaleert de Belastingdienst gevallen van belastingontwijking en -ontduiking. Indien belastingontwijking een gevolg is van ongewenste en of onvoorziene gevolgen van bestaande wetgeving maakt de Belastingdienst hiervan melding. Ook draagt internationale transparantie op belastinggebied bij aan het signaleren van belastingontduiking- en ontwijking. Zowel binnen de OESO als binnen de EU zijn hiertoe diverse maatregelen genomen. Het onlangs ingediende wetsvoorstel »Wet implementatie EU-richtlijn meldingsplichtige grensoverschrijdende constructies» zal hier verder aan bijdragen.

Vraag 36

Kunt u deze vragen één voor één beantwoorden?

Antwoord 36

Ja. Om aan uw verzoek te voldoen de vragen één voor één te beantwoorden, en tegelijkertijd herhalingen van antwoorden zoveel mogelijk te voorkomen, zijn bij verschillende antwoorden verwijzingen naar antwoorden op andere vragen toegevoegd.